

Titel: Forelaesninger over lingvistisk propaedeutik, [Proped] 140-0020

Citation: "Forelaesninger over lingvistisk propaedeutik, [Proped] 140-0020", i *Louis Hjelmslev og hans kreds*, s. 1. Onlineudgave fra Louis Hjelmslev og hans kreds: [https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel\\_140-shoot-workidacc-1992\\_0005\\_140\\_Proped\\_0020/facsimile.pdf](https://tekster.kb.dk/catalog/lh-texts-kapsel_140-shoot-workidacc-1992_0005_140_Proped_0020/facsimile.pdf) (tilgået 02. august 2024)

Anvendt udgave: Louis Hjelmslev og hans kreds

Ophavsret: Materialet kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge det til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

## Indledende bemærkninger.

Formaal. Tilsigter dobbelt formål: 1<sup>o</sup> inddekomne eksamensforordningerne 2<sup>o</sup> orientering for dem, der uden specielt at studere noget sprogligt fag ønsker at gøre sig bekendt med hovedtrækkene af sprogvidenskabens historie og lærebygning.

Nødvendigheden af et kursus. Dels fordi sprogvk. stadig udvikler sig (netop nu rivende udvikling fra år til år), dels fordi der som overalt paa humanistisk område er et spillerum for individuelle opfattelser. Sprogvk.s lærebygning ikke i gang for alle fixeret; skifter fra periode til periode og til dels fra den ene forskerpersonlighed til den anden. Chaque siècle a la grammaire de sa philologie. Il y a autant de linguistiques qu'il y a de linguistes. Nok nødvendigt at orientere i alle faser, meninger, skoler og retninger. Skifte sol og vind lise. ~~Men dette der tydeligvis er det en del af lignende, der ikke har en personlig doktrin, men er udfyldt med afsestgrænsede teorier.~~

Bibliografi. Af nævnte grunde meget vanskeligt at angive en enkelt helt brugelig trykt vejledning, og i hvert fald vanskeligt for begynderen at benytte den uden at kunne rædføre sig med en lærer.

Bøger med titlen sprog eller sprogvidenskab er tælløse; særlig i vor tid kommer hvert år flere sådanne. Ofte bedrager titlerne for saa vidt som meget fra af disse bøger kan benyttes til indførelse i sprogvk.en i almindelighed. Mange af disse bøger er skrevne for at gøre propæganda for en bestemt teori, en bestemt opfattelse af sprogets væsen; i sig selv tilledelig, men leder begynderen til en farlig ensidighed. Mange af dem bærer tillige præg af forfatterens forkærlighed for specielle sider af sprogvidenskabens. En sådan bog kan have stor betydning som videnskabeligt værk uden at være brugelig som lærebog. En bog, der således forfægtter en bestemt doktrin, vil kun kunne benyttes med udbytte og kritik af den, der i forvejen er orienteret og kan tage selvstændig stilling til det, som foredræzes i bogen. Jespersen, Lenguage 1922.

~~Schäffeld, Sprogvk. 2. Afdg. . . (seneste paa dansk) beklager selv i forordet. . . (for 12t. 14-e. sprogvk. som er for central gren til at kunne håndtles sig kortfattet).~~

Desuden bliver de meget hurtigt forældede; nye opdagelser og nye teorier kommer ikke med. ~~Ikke passende at læse.~~

Skal ikke nu fortælle mig i en bibliografi, men edvare ~~dem~~ til forsigtighed ved bedømmelsen af det læste, og stærkt tilråde alle sprogstuderende at følge forelæsningerne for orientering og supplerings.

Nu Leonard BLOOMFIELD, Lenguage 1933. For første gang en virkelig fuldt anbefalelsesværdig haendbog for begyndere. Neutral og objektiv og samtidig selvstændig; fuldt orienterende i alle hovedarter af sprogvk. Fortrinlig bibliografi. Desuden tilstrækkelig ny endnu. Fordel for de stu-

I de forelæsninger over sprogvk.s  
historie, metode og  
kompetitales, som hermed  
påbegyndes,

F. Sprogvidenskabens, herunder  
specielt den omf. i.-e.  
prakt. principper.

Nævner kun bøger,  
som tilhøperne  
muligvis allerede  
kender eller har  
hørt nævne.

derende at gaa frem efter en trykt haendbog frem for udelukkende at holde sig til mundtlige forelæsninger eller til en stor mængde spredte skrifter. Desuden kan kursus blive noget kortere. Firisreduktionen. Fremst i Sb. og Hum.kb. De stud. kan orientere sig i B. særlig m. h. t. bibliografi; derfor kun faa citater her.

B. kan naturligvis ~~benyttes~~ suppleres med andre, der er brugelige særlig i forbindelse med den. Hos B. findes de alm. oversigter og introduktioner begravede i den alfabetiske bibliografi bag i bogen; skal navne titler paa nogle bøger, der kan benyttes jævnsides med B. Kan særlig have betydning i begyndelsen. ~~Særlig at læses særlig~~

Paa danskheim Kr. Saafeldt, sprok. 2. udg. 1923

brugselig bog med ret paa bed. sider af sprok.en. Har, hvis den læses, suppleres med andre.

Paa engelsk: Willem L. Graff, Language and Languages. An Introduction to Linguistics. New York-London 1932.

brugsel som videnskabelig indførelse. Fåer let for begynder, men fylde og alvorlig. F. indlæser ikke altså praktisk.

B. O. Jørgensen, Language. Its Nature, Development and Origin. Lond. 1922.

overblikkelig og præcis, ander stoffet efter pers. synspunkt.

B. Edward Sapir, Language. An Introduction to the Study of Linguistics. New York-London 1921. Kan også anbefales.

Paa tysk: Ingen nye fremstillinger.

Paa fransk: Lat. Grégoire, Le langage et la Linguistique. Paris 1923.

litterær og lidt indledende. Fåer praktisk i alle indlæser.

J. Marroux, La Linguistique ou science du langage. Paris 1921.

lille.

Hörn: J. Vendryes, Le langage. Introduction linguistique à l'histoire. Paris 1921.

Fremstilling ud fra den franske skoles synspunkter.

Men ikke dybtgående og i mange henseender need for faa positive oplysninger.

de med + måske nævnes; de med = måske nævnes ikke.  
+ h. Meillet, linguistique. De la méthode dans les sciences, 2<sup>e</sup> éd., 3<sup>e</sup> éd.  
Paris (Alcan) 1911 (8<sup>e</sup>, Folio. 46), p. 265-314.

fortrolig introduktion i fonetikens, grammatikkens og diakroniens  
metode. Indet om lingu.'s historie. Ingen bibliografi.

+ Edward Sapir, language. An introduction to the study of speech.  
Oxford-London etc. 1921. 166, 40.

Indet om lingu.'s historie.

Altså og god introduktion. Men ingen sprogværdis og ingen  
bibliografi. Måske diakroni end synkroni; is for indt om i.-s.

- Nat. Hecksman, præktets liv. En indledig till sproktets studium.  
Stk. (Wahlström & Witzmann) 1918. 166, 63.

Kell populær, rettet til den store almenehed. For indt om  
grundlag for studium. Giver is mange positive oplysninger.

Men kun diakroni. Meget ringgrammatisk. En bog fra  
1918 er allerede forældt. Ingen bibliografi og indt om lingu.'s historie.

+ William L. Graff, language and languages. An introduction to  
linguistics. New York - London (B. Appleton & Co.) '32.  
166, 41.

Meget som videnskabelig indførelse, bl.a. med henblik  
paa specialister i tyranseend områder. Altså, bl.a. fuldt  
sprogværdis; ligevel henover til synkroni og diakroni; ingen  
bibliografi (omend langfra tilstrækkelig). Indt om lingu.'s  
historie. Terminologisk index (en nyttig st; men indførelsen  
her mangler y indlyselighed). Egne grundteorier.

Fjelt i teksten. Måske lige bemærkes om lette st. Interessante  
synkroniske teorier. Et lille kemalvent verdensspejlsk.  
p. 258-296: herover til sproges forandringer.

*Mærk*

R. SCHNEIDER, *Kommentar zu Ap. Dyst. Tris?*  
 277000000, 02.  
 A. GREGOIRE, *Point fixe de lang.* 23 p. 155-157.  
 Jørgen Jørgensen, *h. frechen of formal lang.*  
 Hjelmslev. *socialist. naar bløst i Bibliografi*  
 HEINRICH MAIER, *Die Bildungstheorie des*  
*Verstehens.* 96-00.

H. HÜBSCHMANN, *Zur*  
*Lauscher. München 75.*  
 A. JESPERSEN, *Lang. og*  
*lingv. 1929.*  
 ПОНЯТИЙ 29-14.  
 G. R. SCHUEMANN, *Die Lehre*  
*von den Richttheorien*  
*nach den Altin. B. 1. 62*  
 H. BONITZ, *Index Aristot.*  
*Lat. 70.*

H. STEINTHAL, *gramm.*  
*Log. u. P., Char. Præz.*  
*u. theorie der gram.*  
*Handb. Bd. 55. ?*  
 H. G. WIEL, *lingv.*  
*14. 04.*  
 O. JESPERSEN, *gramm.*  
*lingv. 1929.*  
 TECHMER, *Præz. 80.*  
 Jos. SCHRIJNEM, *Empfehlung*  
*i. d. Stud. d. ling. 1929.*  
 SERRUS 33. ?  
 SOMMERFELD, *F. Char.*  
*1929. 32. ?*  
 GRAFF, *lang. x lang.* 32. ?  
 AMMANN 25-28. ?  
 BAUDIS, *Reç. 26. ?*  
 FURTH, *præz. ?*  
 MARDJEUAN, *la lang.*  
*177-180.*  
 PORZESINSKI, *Wied. ?*  
 SZOBER, *lang. jezika-*  
*matematika 1929. 24. ?*  
 H. SWEET, *Principles of*  
*Language.* 00. ?  
 TONSON, *Objec. ju. 2. 06. ?*  
 E. de GOERTENAY, *Uredni. ?*  
 LIVANOFF, *Uredni. 28. ?*

des APOLLONIOS DYSKOLOS wie bisher  
 ab. di. hylarog, ulica. u. uland. v.  
 ALEXANDER BUTTMANN. V. d. 77.  
 ARISTOTELIS *Opera omnia* ed. Fr.  
 EMILE. 4 vol. Paris 85-86.  
 GRAMMATICI GRAECI recogniti et appa-  
 rita ordine instructi. 19 vol. Lpz.  
 67-10. (I: DIONYSI THACIS *lingv.*  
*grammatica* ed. G. UHLIG. 83.-84-5.  
 APOLLONI DYSKOLOS *lingv. gramm.*  
 ed. R. SCHNEIDER G. UHLIG. 78-10.)

R. N. FINCK, *die Auffgabe u. die*  
*Entstehung der gram. Kette* 05. ?  
 G. v. D. GABELENTZ, *die gram.* 20-21.  
 H. HIRT, *Ab. d. gr. Laut. u. Fl.* 2  
*Abt. 12 (Hj. B. II. I. 1.) ?*  
 M. H. JOLLIFF, *lingv. d. x. 1929. 14. ?*  
 A. NOREEN, *Wied. lingv. I, Lund 03.*  
 C. K. OGDEN & I. A. RICHARDS, *The*  
*Meaning of Meaning.* Lond. 23. ?  
 E. SAPIR, *lingv. 1929. 21. ?*  
 J. WACKERNAEGL, *Verlesungen über*  
*lingv. I. 2. 1929. II. 1929. 24.*  
 W. D. WHITNEY, *lingv. 2. The Study*  
*of lang.* 1916.  
 J. BYRNE, *General Principles of*  
*the Structure of lang.* 2 vol.  
 Lond. 92.  
 K. GÖBEL, *die gram. Kett. 2a.*  
 NEUE JAHRBÜCHER FÜR DAS  
 KLASS. ALT. I, 3. ang., 00,  
 I, p. 197-205. ?  
 MAX MÜLLER, *Lectures on the*  
*Science of lang.* Lond. 61-64. ?  
 --, *The Science of lang.* Lond. 91. ?  
 TH. A. RIBOT, *L'évolution des idées*  
*lingv. 1929. 1. 97. ?*  
 L. SCHROEDER, *die formelle Unterstruktur*  
*der Richttheorie im gram. lat. 1929. 74. ?*  
 N. M. PETERSON, *Uredni. 28-29. ?*

M. Jørgensen & grammatiske frechtliche.  
 Lingv. 1929. 1.  
 SKRZESZKA, *Die Lehre des Apollonios*  
*Dyskolos von den Richttheorien.* 53.  
 O. FUNK, *Studien zur lingv. d. præk-*  
*philosophie.* 1927.  
 BLESE 20-24.

CONRAD HERMANN, *Das Problem*  
*der gram. Kette u. die lingv. Kette*  
*in der lingv. d. præk. 65.*

H. STEINTHAL, *lingv. d. præk. d. d. gr. u. Röm.*  
 Bd. 63. 2. Bd. 90-91. G. UHLIG, *lingv.*  
*arch. DIONYSI*  
*THRACIS.* 31.  
 G. UHLIG, *gr. gr. 1929. 83 ff.*  
 HERODIAN ed. A. LENTZ, *Lpz. 67 ff.*  
 H. PEDERSEN, *lingv. i. 19. 64. 1-9.*  
 TH. BENFAY, *lingv. d. præk. 100-165.*  
 B. DELBRÜCK, *Stud. i. d. Stud. d. lingv. 1-23.*  
 H. OERTEL, *Lectures on the Study of lang.* 1901.  
 Kap. I.  
 WILH. THOMSEN, *lingv. 1929. 1-33.*  
 O. JESPERSEN, *lingv. 1929. 19-21.*  
 HJELMSLEV, *lingv. 10.*  
 H. PEDERSEN, *die lingv. u. gram. Kette.*  
 TH. GOMPERZ, *lingv. 1929. 1929.*  
 96, 317-.

E. EGGER, *Apollonios Dyskolos. Essai sur*  
*l'histoire des théories grammaticales*  
*de l'antiquité.* Paris 5-4.  
 L. LERSCH, *Die Sprachphilosophie des Alten,*  
*herausg. an dem Institut für*  
*Uralogie und Altaologie der Sprache.*  
 3 vol. Bonn 38-41.  
 K. E. A. SCHMIDT, *Beiträge zur Geschichte der*  
*Grammatik des Griechischen und des*  
*Lateinischen.* Halle 59.  
 B. DELBRÜCK, *lingv. 1929. I, 1929. 93, p. 2-.*

Freudstellungen af forskningshistorie i  
 indledningen til *Spekulativt over*  
 (som ordet OERTEL, JESPERSEN, DEL-  
 BRÜCK lingv. 1929.)  
 BRØNDAL, *Bibliografi 2-62 passim.*  
 R. BLÜMEL, *Indledning til lingv.*  
 (Hj. B. II. 6) Abt. 14.  
 BRUGMANN-THUMB p. 1-3.  
 ed. SCHWYZER ?  
 G. A. DE LAGUNA, *Speech: its function and*  
*development.* New Haven 27. ?

(Indledning. Lingvistikens forhold til andre videnskaber)

I  
8/9

Da jeg formoder, at der blandt mine tilhørere befinder sig en del russer, vil jeg begynde med at ønske Dem velkommen til det videnskabelige studium. Jeg er ikke den første, der gør det; men hver byder velkommen ud fra sit særlige synspunkt, og for mit vedkommende har jeg den glæde at byde Dem velkommen til sprogvidenskaben, til lingvistikken. Og denne velkomst kan passende udvides til ogsaa at omfatte de andre, som, uden at være russer, gennem disse forelæsninger søger en indførelse i lingvistikken.

Der er grund til at byde velkommen til Dem som lingvister, for studiet af sproget er eet af de mest værdifulde studier, der findes. Med sprogstudier har man beskæftiget sig siden videnskabens allerførste begyndelse, og i Indien, hvor sprogstudiet, grammatikken, allerede længe før vor tidsregnings begyndelse naaede et meget højt stade, har dette studium altid været anset før den ølleste af alle videnskaber, grundlaget for al anden videnskab og det højeste maal for al videnskab. Oldtidens grækere byggede for en stor del deres filosofi paa sproglige diskussioner. Aristoteles' Organon er paa een gang en logik og en grammatik og har som bekendt dannet grundlaget for alle senere tiders europæiske videnskab. Den europæiske logik og den europæiske grammatik er først i den allernyeste tid naaet ud over det aristoteliske grundlag. I mere end 2000 aar stagnerede grammatikken næsten helt. Det har ikke gavnnet den, og jeg kan tænke mig, at den grammatik, De har stiftet bekendtskab med

Hist.

i skoletiden eller ved benyttelsen af lærebøger og haandbøger i de forskellige sprog, har givet Dem et indtryk af tørhed, stivhed, kedsommelighed, som ikke gør Dem tilbøjelige til at give de gamle indere ret i, at grammatikken er den mest fængslende af alle videnskaber.

Den tørre, traditionelle, aristoteliske grammatik har da ogsaa medført en reaktion, en modbevægelse, som De muligvis ogsaa har truffet spor af i den undervisning, som er blevet Dem meddelt; i stedet for at studere sproget som fast system studerer man selve den sproglige proces, taleakten, sprogets liv og sprogets forandring. I undervisningen har dette ført til den saakaldte direkte metode; i stedet for at foredrage grammatikkens abstrakte regler indøver man direkte sprogets levende brug. I videnskaben har det ført til en ensidigt historisk sprogbetragtning: de sproglige fænomener betragtes som led i en udvikling, og ikke som led i et system.

Men hverken den traditionelle grammatik eller reaktionen imod den, saaledes som vi kender dem fra lærebøger og fra undervisning i enkelte sprog, er ren lingvistik. Den rene lingvistik er studiet af sproget for sprogets egen skyld, uden hensyn til nytteformaal af nogen art, sproget som maal og ikke som middel. Den rene lingvistik maa derfor hverken forvexles med sprogpedagogik eller med filologi, som er forskellige former for anvendt lingvistik. Hvis man vil studere æstetik og litteraturvidenskab, historie og samfundsvidenskab, er sprogkundskaber nødvendige;

uden at kende sproget kan man ikke studere sprogets udslag i litteraturen, i kulturen, i samfundet. Et samfund og dets kultur kan kun studeres igennem dets sprog; det er sproget alene, som gør menneskeligt samkvem og dermed kultur mulige; al menneskelig kultur udtrykkes i sprog og kan kun studeres igennem sit sproglige udtryk. Dette er filologiens formaal: filologi er kulturvidenskab, og en filologi uden sprogkunderskaber er en umulighed. Og hvad enten sprogkunderskaberne tilsigter filologiske formaal eller rent praktiske formaal, maa de erhverves gennem een eller anden sprogpedagogisk metode, som er anvendt i lingvistik.

Lingvistikken er altsaa tilsynsindende tjener baade for æstetik og historie, for filologi og for livets praktiske formaal. Og lingvistikken paatager sig gerne denne tjenerrolle. Den er nemlig sikker paa, at den i virkeligheden er herre.

Det drejer sig ikke blot om uundværlighed; for at forstaa et digterværk maa man kunne vurdere de stilistiske virkemidler, og her er den mest elementære forudsætning et intimt kendskab til sproget selv. til dets love og dets hele bygning. Frønsen i Studierne p. 18.

Sprogkunderskaberne er altsaa her uundværlige. Det er indlysende, at det samme gælder studiet af de andre sider af samfundslivet og dets historie. En sikker forstaaelse af de litterære værker, dokumenter og aktstykker er en uundværlig forudsætning. Derfor maa alt filologisk studium begynde med



et sprogstudium og gaa haand i haand med et sprogstudium.

Men hvis det blot drejede sig om denne uundværlighed, vilde et æstetisk studium af den rene lingvistik ikke være nødvendigt for filologiske formaal. Men i virkeligheden er lingvistikken ikke tjener, men herre. De filologiske, historiske og filosofiske problemer munder bestandig ud i den rene lingvistik og kræver deres besvarelse der, og filologen, historikeren og filosofen maa have kendskab til den rene lingvistik for at kunne stille problemerne rigtigt. Æstetikken hviler paa den almene stilistik, som er en gren af lingvistikken. Det æstetiske problem er i sidste instans problemet om sprogets virkemidler. Filologien hviler paa sprogbeskrivelsen, læren om sprogbygningens almene love, som igen er en gren af lingvistikken. For sociologien, læren om samfundets struktur, som er en nødvendig basis for al historie, er sproget en hovedgenstand. Sproget er i sig selv en social institution, et samfundsphenomen af vidtrækkende betydning, dels fordi det findes i alle samfund, dels fordi det er udtryksform for alle andre sociale institutioner. De saakaldte primitive folks kultur og samfundsforhold kan kun studeres paa basis af sproget, de sproglige formers betydninger og anvendelser afspejler nemlig de sociale forhold, og det har vist sig, og viser sig stadig i højere grad, at sprogetype og samfundstype svarer nemlig til hinanden. Ogsaa studiet af forhistorien hviler paa lingvistik. Den historiske sprogvidenskabs metode, som skal faa lejlighed til

at høre nærmere om i disse forelæsninger, gør det muligt at slutte fra forskellige historisk overleverede sprog tilbage til et fælles udgangspunkt eller grund-sprog. De germanske sprog, latin, græsk, slavisk, indisk o. fl. er yngre former eller omdannelser af et sådant grundprog, der har været talt engang i for-historisk tid paa det eller andet nævnte område.

Vor sprogs forhistorie p. 4. Ved et studium af spro-genes ordforsvar kan man slutte sig til, hvilke ord grundsproget har haft, og det er derfor ad denne vej muligt at sige noget om, hvilke planter og dyr de har kendt, hvilke redskaber de har haft, hvordan deres slætskabsbegreber og familieforhold var indrettede, og man kan saaledes ad rent sproglige vej med tilnær-nelsesvis nøjagtighed rekonstruere deres miljø, deres kulturniveau og deres samfundsforhold. Uden lin-gvistikken vilde vi aldrig have kunnet skaffe os dis-se kundskaber.

Æstetik, filologi, historie, sociologi og forhistorie stiller saaledes fundamentale problemer, som kun kan løses ad lingvistik<sup>s</sup> vej. Men i virkelig-heden gælder dette alle videnskaber. Al videnskab ope-rerer med begreber, og begreberne er sprogets indhold. Det er sproget, som gør, at vi kan forme begreber og fastholde dem. Selve tænkningen, som er menneskets adelsmærke over for dyrene, er kun muliggjort gennem sproget, og i virkeligheden er det da ogsaa sproget, som gør mennesket til verdens herre. Abstraktion: 'hund', 'grøn'. Sprog og tanke p. 32 f. Det viser

-----

sig da ogsaa, at jo mere en videnskab trænger ned til sine egne grundbegreber, fordyber sig i sit eget grundlag, des mere omformer den sig til lingvistik eller henviser sine problemer til lingvistikken. Nutidens fysik, som gennem atomteorien er naaet til en dybtgaaende grundlagsdiskussion, stiller sine problemer til lingvistikken, fordi det i sidste instans drejer sig om selve begreberne, selve de ord, man arbejder med. Nutidens fysik er blevet erkendelsesteori, ligesom nutidens matematik for en stor del er blevet logik. Og erkendelsesteori og logik er umulige uden lingvistik. I stigende grad formulerer nutidens filosoffer deres problemer lingvistisk: studiet af fænomenerne munder ud i selve begrebsdannelsen, spørgsmålet om forholdet mellem sprogets ord og logikkens begreber, mellem sprogets sætninger og logikkens domme.

Vilh. Thomsen SA 1.4: Ordtaanelsens og begrebsdannelsens mysterium.

Af disse grunde er studiet af sproget for sprogets egen skyld et maal i sig selv, og det højeste af alle maal, i den forstand, at det er det sidste af alle maal.

De metoder, gennem hvilke man naar dette maal, er den moderne lingvistikens genstand. Den er ikke naaet til skolen og ofte ikke engang til filologien.

Forundringen er, som allerede Aristoteles saede, al videnskabs udgangspunkt, og derfor ogsaa sprogvidenskabens. Men maa undre sig over den sproglige mekanismes regelmaessighed og udoevlsens ubevidste.

søvngængeragtige nøjagtighed. Og over uregelmæssigheden og lunefuldheden. Man maa undre sig over sprogenes mangfoldighed og store forskellighed. Og over deres paa-faldende lighed og ensartethed: de samme fremgangsmaader, de samme kategorier overalt.

For at besvare denne forundring er en udvidet synskreds nødvendig. Det er nødvendigt at kende noget ogsaa til de sprog, som ikke er den egentlige genstand for Deres studium. Deres studium er et speciale i videnskabens universitas, og et speciale kan ikke dyrkes som en enklave, hvori man lukker sig inde. Jeg vil fange Dem paa tærskelen til det filologiske studium og søge at fange Deres opmærksomhed for studiet af sproget for dets egen skyld. For disse forelæsninger skal sproget være eneste genstand, sproget i al almindelighed, ikke - som i andre forelæsninger, De hører - dette eller hint bestemte sprog. Man maa kende det almene for at forstaa det specielle - og omvendt, selv om sprogkundskab og sprogvidenskab er to forskellige ting.

Den nuværende lingvistik er kritisk og ikke klassisk. Studieplaner 13 ff.  
----- giver indtryk af en broget litteratur. Vejledning nødvendig. To mulige fremgangsmaader: historisk eller systematisk. Vi vælger den systematiske. Jeg kan ikke gøre noget bedre end begynde med at fremsætte den opfattelse, som jeg for mit vedkommende anser for den rigtige. Bagefter vil jeg saa udvide horisonten ved en historisk fremstilling, der fører helt op til nutidens aktuelle debat mellem

de mange forskellige skoler og retninger, der kæmper om sandheden. Herved relativiseres den systembygning, der først er forelagt, og der vil blive mulighed for en diskussion. Diskussion ser jeg i det hele gerne, spørgsmål ligeledes: fremstillingen er sten lagt på sten, og den, der ikke har forstået det foregående, vil mangle forudsætningerne for at forstå det følgende.

E 3.1-3.3. (Sprogtilstand og sprogforandring.)  
-----

II. E 3.3-4.2. (Sprogtilstand og sprogforandring; latin som  
11/9 hovedeksempel. Plan for den systematiske fremstilling:  
først synkronisk, derefter evolutiv lingvistik. Der-  
efter påbegyndt synkronisk lingvistik i systematisk  
fremstilling: Opgaven er iagttagelse - beskrivelse -  
forklaring. Beskrivelse vil sige analyse. Det er ana-  
lysens metode, der her skal fremstilles. - Kæde og yt-  
ring. Horizontal og vertikal analyse. Indhold og udtryk.)

III. Indhold og udtryk fortsat. Notation. Seg-  
15/9 menter: E 4.3-4.6.  
-----

Horizontal og vertikal analyse  
-----

Lingvistens opgave er naturligvis den, at beskrive og at forklare et sprog. Foreløbig vil vi holde os til beskrivelsen; man kan ikke forklare noget, før man har beskrevet det. Beskrivelsen forudsætter igen iagttagelse. Opraven falder altså i 3 tempi: iagttagelse, beskrivelse, forklaring.

De umiddelbart iagttagelige sproglige fænomener er ytringerne. Sproget viser sig i de ytringer, som høres eller ses, altså: som iagttages, i sprogsamfundet. Det er altså dem, vi skal iagttage, og dem, vi skal beskrive.

Vi vælger en dansk ytring:

da.

"dyrene løber inde imellem skovens grønne træer".

En beskrivelse består altid i en analyse: man beskriver en ting ved at vise, hvilke bestanddele der indgår i den, og hvorledes disse bestanddele forholder sig til hinanden.

For at kunne foretage analysen til bunds maa man have en metode. Denne skal udvikles i det følgende. Men for strax at vise, hvordan man overhovedet kan analysere, vil vi ~~fore~~ foretage en foreløbig, grov analyse af ytringen:

"dyr-ene-løb-er-ind-a-i-mellem-skov-en-a-grøn-ne-træ-er".

Senere, efterhaanden som metoden udvikler sig, vil vi fuldstændiggøre denne foreløbige analyse. Men den viser strax, at en ytring består af enheder, der slutter sig til hinanden som led i en led:



Enhver ytring er en kæde. Men enhver kæde er ikke en ytring, f. ex. ikke kæderne "-a-i-" og "-en-a-grøn-". Disse udsnit er ogsaa kæder, men de udbrer ikke ytringer, de forekommer aldrig som ytringer i sprogsamfundet. En ytring er en afsluttet kæde. *Denne definition er ikke den endelige. Hver eneste bestemmelse.*

En kæde er det altid naturligt at anske horisontalt, vandret. Derfor er ogsaa vor skrift horisontal. Dette er dog ingen nødvendighed: den sproglige kæde kan lige saa godt anskes vertikalt, lodret, og der findes ogsaa folkeslag, der skriver vertikalt: den kinesiske og den mongolske skrift. Naar vi ansker kæden horisontalt, er det altsaa egentlig vilkårligt. Men vi vil vedtægtsmæssigt gøre det, i overensstemmelse med den europæiske skrift, og vi kan da sige, at den analyse, vi har foretaget, er en horisontal analyse: vi har inddelt kæden i enheder (led), som, naar kæden anskes horisontalt, ligger ved siden af hinanden i horisontal retning - ikke over eller under hinanden i vertikal retning.

Men man kan ogsaa analysere kæden vertikalt. En sproglig kæde har nemlig altid to sider, som er til stede samtidig, og som det derfor er naturligt at anske i lodret retning. Disse to sider er indholdet og udtrykket.

(Jeg aftrækker at sige indholdet i st. f. betydningen, fordi der til ordet betydning klæber visse populære forestillinger, som jeg ønsker at undgå. Indholdet vil forstås og i praksis simpelt hen sige de begreber, forestillinger og følelser, som er knyttede til udtrykket.)

*Samtidig  
med  
og  
sprog-  
måde*

*lykkelig  
afslutning  
i den  
ordstilling*

Indholdet.

I en enkelt ytring er der eet ganske bestemt indhold i hvert element: dyr, træ. Hele situationen er her medbestemmende. Løstrevet fra situation og fra sammenhæng er indholdet en række muligheder, og elementet kan her være defineret ved, hvilke mulige indhold det kan have. Elementets konstante indhold er mere abstrakt end de enkelte indhold, det har i en given ytring. Det konstante indhold er det, som er fælles for alle de mulige særindhold. Ved ordet dyr vil en jæger tænke paa et dyr af hjorteslægten, en landmand paa heste og køer, en zoolog maaske paa andre bestemte dyr, osv.

Indholdet noteres ved almindelig ortografi eller hævdvunden transkription i antiqua i ' '. De maader, hvorpaa man almindeligvis forsøger at angive indholdet nærmere: 1) oversættelser til et andet sprog, 2) erstatninger (omskrivninger) inden for samme sprog (f. ex. 'dyr' = 'et levende væsen med visse nærmere bestemte egenskaber'; 'skov' = 'samling af træer eller buske'), er ufyldstgørende: (1) bliver ikke sprogligt set identisk med det, som skal forklares, (2) flytter kun problemet i stedet for at løse det. <sup>Indholdet</sup> Betegnelsen vil vi først senere kunne analysere paa fyldstgørende maade.



Udtrykket.

Ortografi noteres i " " (lys grotesk): "χρόνος".

Hovedvunden notation (transkription og translitteration) noteres i » « (lys grotesk): »Χρόνος«.

Udtalen noteres i [ ] (lys grotesk).

Videnskaben om udtalen er fonetik; den fonetiske notations princip er : eet tegn for hver lyd (ex. ds. kost). Association phonétique; Le maître phonétique.

Den studerede ytring fonetisk:

[dy<sup>2</sup>æna 'lɔ<sup>2</sup>bɔ 'enə i 'mɛlɛm 'sgou<sup>2</sup>æns 'gæna 'tɔɛ<sup>2</sup>æ].

Med den forestaens analyse:

[dy<sup>2</sup>æ-ənə-lɔ<sup>2</sup>b-ɔ-'enə-i-'mɛlɛm-'sgou<sup>2</sup>-æns-'gæna-ə-'tɔɛ<sup>2</sup>æ].

Indhold og udtryk er uadskillelige, som to sider af et stykke papir. De eksisterer kun i kraft af hinanden. Fjernes det ene, fjernes ogsaa det andet, ophører at være en sproglig enhed. Udtrykket reduceres derved til at være et fysisk, indholdet til at være et ontologisk fænomen.

Vi føres altsaa til det (foreløbige)resultat, at en sproglig kæde ser ud ligesom de gammeltdags jernbanevoerne i to etager.

De enkelte dele af udtrykket og de enkelte dele af indholdet kaldes segmenter.

Segmenter af udtrykket er f. ex. de enkelte lyd eller skrifttegn eller disses dele (katastase eller tilgang, metasstase eller fragang).

Segmenter af indholdet er f. ex. i den anførte kæde: inden for 'ene' 1) 'plur.', 2) 'bestemt'; inden for 'løb': 1) 'begyndelse', 2) 'tilstand', 3) 'ophør'; inden for 'er': 1) 'pres.', 2) 'ind.', 3) 'akt.'; inden for 'en': 1) 'bestemt', 2) 'sing.', 3) 'fælleskøn'. Når elementerne 'dyr' og 'træ' udtages af sammenhængen, vil deres <sup>mulige</sup> særindhold (4.3) være segmenter. Elementet 'e' <sup>i 'grønt'</sup> vil ogsaa, naar det udtages af sammenhængen, kunne indeholde særlige segmenter, som ikke viser sig i den foreliggende ytring: 1) 'sing.', 2) 'ubestemt (plur.)'.

Betegnelsen segment bruges uden hensyn til den betragtede dels udstrekning. Begrebet segment er en harmonika.